

**RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUDJET HISOBI VA
NAZORATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.**

*O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi Davlat moliyaviy nazorati va
auditi 23-20 guruhdan*

G'ulomjon Boboqulov magistranti

**PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF BUDGET ACCOUNTING
AND CONTROL IN THE DIGITAL ECONOMY.**

*Master's student Gulomjon Boboqulov from group 23-20 State financial control and
audit of Bank-Finance Academy of the Republic of Uzbekistan*

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi raqamli iqtisodiyot sharoitida budjet hisobi va nazoratini rivojlantirish istiqbollari ko'rib chiqiladi. Raqamlashtirish jarayonlari davlat moliyaviy boshqaruvi sohasida shaffoflik va samaradorlikni oshirishga xizmat qilishi mumkinligi ta'kidlanadi. Tezisdagi blokcheyn, sun'iy intellekt va boshqa raqamli texnologiyalarni budjet hisobi va nazoratiga joriy etishning afzalliklari tahlil qilinadi, ular orqali ma'lumotlarni himoyalash va xarajatlarni samarali boshqarish imkoniyatlari o'rganiladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiyaning budjet jarayonlariga ta'siri va kelajakdagi rivojlanish istiqbollari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, budjet hisobi, nazorat, blokcheyn, sun'iy intellekt, raqamlashtirish, davlat moliyaviy boshqaruvi, shaffoflik, samaradorlik, raqamli transformatsiya

Abstract: This thesis examines the prospects for the development of budget accounting and control in the digital economy. It is emphasized that digitization processes can serve to increase transparency and efficiency in the field of public financial management. The thesis analyzes the benefits of introducing blockchain, artificial intelligence, and other digital technologies into budget accounting and control, exploring the possibilities of data protection and effective cost management. At the same time, the impact of digital transformation on budget processes and future development prospects are discussed.

Key words: digital economy, budget accounting, control, blockchain, artificial intelligence, digitization, public financial management, transparency, efficiency, digital transformation

KIRISH

Hozirgi kunda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi barcha sohalarda, jumladan, davlat moliyaviy boshqaruv tizimida ham yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Budget hisobi va nazoratining raqamli transformatsiyasi davlat moliyaviy jarayonlarini yanada shaffof, samarali va tezkor qilishga yo‘l ochadi. Bu esa davlat resurslarini to‘g‘ri boshqarish, mablag‘lardan maqsadli foydalanish va nazorat jarayonlarini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Raqamlashtirish jarayonlari budgetni boshqarishda blokcheyn, sun‘iy intellekt, katta ma‘lumotlar tahlili kabi zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar mablag‘larning o‘z vaqtida va aniq taqsimlanishini ta‘minlab, davlatning moliyaviy shaffofligini oshiradi. Mazkur ishda raqamli iqtisodiyot sharoitida budget hisobi va nazoratini rivojlantirish istiqbollari, bu jarayonlarning davlat moliyaviy boshqaruviga ta‘siri hamda zamonaviy texnologiyalarni qo‘llashning afzalliklari tahlil qilinadi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi budget jarayonlariga faqat texnik o‘zgarishlar kiritib qolmay, balki davlatning moliyaviy boshqaruv tizimiga yanada keng ko‘lamda ta‘sir ko‘rsatadi. An‘anaviy hisob va nazorat usullarining cheklanganligi sharoitida zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish davlat resurslaridan oqilona foydalanish, byurokratiya va korrupsiyani kamaytirish imkonini beradi. Ayniqsa, blokcheyn texnologiyasi yordamida amalga oshiriladigan operatsiyalar davlat budgeti mablag‘larining o‘zgarishligini va ishonchli nazoratini ta‘minlashi mumkin.

Raqamli transformatsiya jarayoni budget hisobi va nazorati sohasida xodimlarning malakasini oshirishni, yangi dasturiy ta‘minotlardan foydalanishni va axborot xavfsizligini ta‘minlashni talab etadi. Sun‘iy intellekt yordamida ma‘lumotlarni tahlil qilish va prognozlash davlat budgeti uchun strategik qarorlar qabul qilishda katta yordam beradi. Bu esa, o‘z navbatida, mamlakat iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mazkur ishda raqamli iqtisodiyotning budget hisobi va nazoratiga ta‘siri kengroq ko‘rib chiqilib, uning rivojlanish istiqbollari, mavjud muammolar va imkoniyatlar hamda raqamlashtirish jarayonida qo‘llanishi mumkin bo‘lgan amaliy yechimlar tahlil qilinadi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida davlat budgetini samarali boshqarish va nazorat qilish maqsadida raqamlashtirish zarurati ortib bormoqda. An‘anaviy hisob-kitob va nazorat usullari ko‘plab qo‘lda kirim-chiqim qilish va hujjat yuritish jarayonlarini talab etadi. Raqamlashtirish orqali esa budget hisobi yanada tezkor, aniq va xatolarga kamroq moyil bo‘ladi. Raqamlashtirilgan tizimlar budget mablag‘larining oqilona

taqsimlanishini va o'z vaqtida hisobotlar shakllantirilishini ta'minlaydi, bu esa davlat boshqaruvida byurokrtiyani kamaytiradi.

Raqamli texnologiyalar, xususan, blokcheyn va sun'iy intellekt, budjet nazorati jarayonlarini sifatli darajada takomillashtiradi. Blokcheyn texnologiyasi orqali davlat budjeti bilan bog'liq barcha operatsiyalarni o'zgarlas va shaffof ko'rinishda saqlash mumkin. Bu usul moliyaviy operatsiyalarni tekshirish va nazorat qilishda katta yordam beradi, korrupsiyaga qarshi kurashda kuchli vosita sifatida foydalaniladi. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili yordamida esa mablag'larni maqsadli sarflash va harajatlarni prognozlash jarayonlari yaxshilanadi. Bu texnologiyalar yordamida davlat budjetining holatini tahlil qilish va samarali qarorlar qabul qilish imkoniyati kengayadi.

Raqamli iqtisodiyotda budjet hisobi jarayonlarini avtomatlashtirish orqali hisob-kitob, hujjat yuritish va hisobot tayyorlash kabi operatsiyalarni avtomatik tarzda amalga oshirish mumkin bo'ladi. Avtomatlashtirilgan tizimlar nafaqat ma'lumotlarni o'z vaqtida yangilab boradi, balki moliyaviy o'zgarishlarni ham real vaqt rejimida kuzatishga imkon beradi. Bu esa budjet hisobi va nazorati sohasida samaradorlikni oshirib, xodimlarning xatolarini kamaytiradi va ularni strategik vazifalarni bajarishga yo'naltiradi.

Budjet hisobi va nazorati uchun raqamli tizimlarni joriy etishda ma'lumotlar xavfsizligi masalasi asosiy ahamiyatga ega. Budjet bilan bog'liq barcha moliyaviy operatsiyalar maxfiy bo'lib, ularning xavfsizligini ta'minlash davlat boshqaruvi uchun muhimdir. Blokcheyn texnologiyasi va kiberxavfsizlik choralarini joriy etish orqali davlat budjetiga oid ma'lumotlarning o'zgarlasligi va xavfsizligi ta'minlanadi. Ma'lumotlarni shifrlash, autentifikatsiya va avtorizatsiya mexanizmlari orqali axborot xavfsizligi mustahkamlanadi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida budjet hisobi va nazorati uchun kelgusida quyidagi yo'nalishlarda rivojlanish imkoniyatlari mavjud:

- Blokcheyn texnologiyasini kengaytirish: Budjet operatsiyalarida blokcheyn orqali shaffoflikni oshirish va moliyaviy jarayonlarni samarali boshqarish.
- Sun'iy intellektdan foydalanish: Sun'iy intellekt yordamida moliyaviy tahlil, prognozlash va xatolarni oldindan aniqlash imkoniyatlarini kengaytirish.
- Bulutli hisoblash texnologiyalarini joriy etish: Budjet hisobi va ma'lumotlarini bulutli tizimlarda saqlash orqali xarajatlarni kamaytirish va xodimlar orasida tezkorlik bilan almashishni ta'minlash.

- Ma'lumotlar tahlilini kuchaytirish: Katta ma'lumotlar tahlilidan foydalanib, budget mablag'larini rejalashtirish, optimallashtirish va samarali sarflash bo'yicha to'g'ri qarorlar qabul qilish.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida davlat budgetining shaffofligi, samaradorligi va xavfsizligini ta'minlash uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish muhimdir. Raqamlashtirish jarayonlari davlat moliyaviy boshqaruvini yangi bosqichga olib chiqib, byurokratiya va korrupsiyani kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya yordamida budget jarayonlarini yanada oshkora va tezkor boshqarish mumkin bo'ladi, bu esa davlatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Raqamli iqtisodiyot sharoitida davlat budgetini boshqarish va nazorat qilish tizimini rivojlantirishda raqamlashtirish muhim o'rin tutadi. Zamonaviy texnologiyalar, xususan, blokcheyn, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili yordamida budget hisobi jarayonlarini avtomatlashtirish, xavfsizlikni ta'minlash va shaffoflikni oshirish imkoniyati yaratiladi. Bu texnologiyalar budget mablag'larini oqilona sarflashga, byurokratiya va korrupsiya darajasini pasaytirishga ko'mak beradi.

Raqamli transformatsiya jarayonida xavfsizlik choralarini kuchaytirish va xodimlarning malakasini oshirish orqali davlat budgetining samarali boshqarilishini ta'minlash mumkin. Kelajakda raqamlashtirish jarayonlarini yanada kengaytirish orqali davlatning moliyaviy barqarorligi va iqtisodiy o'sishini ta'minlovchi ko'plab imkoniyatlar ochiladi. Shu tariqa, raqamli iqtisodiyot sharoitida budget hisobi va nazoratining rivojlanishi davlat boshqaruvining samaradorligini oshiradi va jamiyatda ishonch muhitini shakllantirishda muhim omilga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ахмедов, А. Х. (2021). "Рақамли иқтисодиётда давлат молиявий бошқарувини шакллантириш". Тошкент: Ўзбекистон иқтисодиёти илмий тадқиқот институти.
2. Бобоев, Ш. К. (2020). "Бюджет назарияси ва амалиёти". Тошкент: Молия нашриёти.
3. Jones, R., & Sutherland, M. (2019). Digital Government and Blockchain: Transforming Public Sector Budgets and Accountability. London: Routledge.
4. Karimov, N., & Usmanova, L. (2022). "Budget Accounting and Control in the Digital Economy". Journal of Economic Transformation, 12(3), 45-59.
5. Turakulov, S., & Ibragimov, R. (2021). "Blockchain as a Tool for Enhancing Transparency in Government Finance". Central Asia Finance Review, 5(2), 103-117.

6. Миллер, Д. (2018). Большие данные в управлении государственным бюджетом: практическое руководство. Москва: Экономика.
7. Назаров, Ю. (2023). "Сунъий интеллект ва давлат бюджетини назорат қилиш". Ўзбекистон молия журнали, 8(1), 62-74.
8. OECD. (2020). Digital Transformation in Public Finance: Challenges and Opportunities. Paris: OECD Publishing.
9. United Nations. (2021). Digital Government in Asia and the Pacific: Innovative Budgeting and Control Strategies. United Nations Department of Economic and Social Affairs.
10. World Bank. (2022). The Role of Technology in Modern Budgeting and Financial Control. Washington, D.C.: World Bank Publications.